

Toerismebranche omarmt Luther

Lutherjaar 2017

[Achtergrond](#) - 8 september 2016 - Auteur: Jerker Spits

'Martin Luther Superstar' – zo heet de speciale uitgave van de Deutsche Kulturrat voor het Lutherjahr 2017, het jaar waarin Duitsland 500 jaar Reformatie viert. Musea en steden ruiken hun kansen en verheugen zich op de verwachte toestroom van toeristen. Maar de Duitse evangelische kerk worstelt met Luthers erfenis. Germanist Jerker Spits reisde in juni door Duitsland en bezocht de steden waar Luther leefde en werkte.

In heel Duitsland wordt in 2017 aandacht besteed aan het *Luther-* of *Reformationsjahr*. De Duitse cultuursector hoopt op nog meer aandacht voor het rijke erfgoed van de Reformatie. De deelstaten Saksen en Thüringen, de bakermat van de Reformatie, zien de bezoekers graag komen. Al kort na de Wende werden musea aantrekkelijker gemaakt, straten geplaveid, kerken en woonhuizen van bekende dichters en schrijvers opgepoetst. In 1999 was het stadje Weimar culturele hoofdstad van Europa. Het *Reformationsjahr* 2017 moet een nieuw hoogtepunt worden voor steden als Eisleben, Eisenach en Wittenberg.

"Natuurlijk hopen we op meer toeristen", zegt Anja Bauermeister, hoofd van het toeristenbureau in Torgau. Het plaatsje ligt op de grens van Duitsland en Polen, en is historisch misschien nog wel het meest bekend door de beroemde foto van Amerikaanse en Russische soldaten die elkaar aan de Elbe, net voor de poorten van de stad, in 1945 de hand schudden. Meer dan vierhonderd jaar daarvoor was Torgau een bloeiende stad. Luther verbleef er meer dan veertig keer. In het stadslot werd de eerste protestantse kerk ter wereld gebouwd, naar Luthers voorstellingen.

'We rekenen op nog meer Amerikaanse bezoekers, op zoek naar authentieke plaatsen'

In Torgau ligt ook Luthers vrouw begraven, Katharina von Bora. Katharina was een non, die in 1523 besloot te vluchten uit haar klooster. Ze werd daarbij geholpen door de Torgauer koopman Leonhard Koppe. Hij smokkelde met zijn viskar twaalf nonnen uit het klooster. Twee jaar later kreeg hij de uitnodiging voor het huwelijk van Katharina met Luther, vergezeld van de opdracht 'een vat van het beste Torgauer bier mee te nemen'.

Luther-Bier en Luther-Wein

Maarten Luther

Op 31 oktober 2017 is het 500 jaar geleden dat theoloog Maarten Luther zijn stellingen op de deur van de Schlosskirche in Wittenberg spijkerde. Daarmee gaf hij het startsein voor de Reformatie en de breuk tussen de katholieke kerk en verschillende protestantse stromingen.

Met zijn vertaling van de Bijbel in het Duits legde Luther bovendien de basis voor het moderne Duits - geen ander boek heeft de ontwikkeling van de Duitse taal zo beïnvloed.

Ook het katholieke Beieren zet zijn zinnen op Luther. “We rekenen op nog meer Amerikaanse bezoekers, op zoek naar authentieke plaatsen”, zegt Beatrice Höllein, stadsgids in het Beierse Coburg. De Veste Coburg, een ruim 260 meter lange burcht boven de stad, kent een eigen *Lutherzimmer*, net als zijn beroemde ‘broer’, de drukbezochte Wartburg bij Eisenach. De reformator verbleef een half jaar in Coburg. “Ook bezoekers uit Nederland zijn voor ons heel belangrijk”, verzekert ze.

Musea en historische binnensteden kunnen voor het Lutherjahr teruggrijpen op het leven van Luther. *Luther-Wanderwege*, *Luther-Bier* en *Luther-Wein*: aan alles is gedacht. Playmobil maakte een speciaal Lutherpopje, met Bijbel, ganzenveer en zwierige muts. Al na drie dagen waren er meer dan 30.000 exemplaren van verkocht.

De erfenis van de Reformatie is ongekend rijk. Het beroemde Bachfest in Leipzig is een van de toonaangevende festivals over Bach. In 2017 besteedt het festival speciale aandacht aan Luthers kerkmuziek. In de Herderkirche in Weimar sta je voor het altaar van de schilder Lucas Cranach, waarop de hervormer is afgebeeld. In ‘Lutherstadt Wittenberg’ slenter je door de opgepoetste binnenstad, langs de universiteit van Luther en de woning van Cranach. Op al die plekken sta je met een been in het verleden en met een been in de moderne tijd. Vanuit kleine plaatsjes als Wittenberg en Weimar ging een beweging uit die Europa veranderde.

Vrijheid en verbroedering

Veel van de bekende plaatsen waar Luther leefde en werkte, liggen in de deelstaten Saksen, Thüringen en Saksen-Anhalt. Vandaag zijn dit de meest geseclariseerde gebieden van Duitsland. ‘Im Osten erfunden, im Osten vergessen?’ (In het oosten uitgevonden, in het oosten vergeten) was daarom de vraag op een bijeenkomst in Berlijn georganiseerd door de Duitse Kulturrat, de landelijke koepelorganisatie

van Duitse musea, festivals en theaters. Daar spraken Olaf Zimmermann, directeur van de Kulturrat, bisschop Markus Dröge van de Evangelische Kirche in Deutschland (EKD) en de schrijfster Regine Möbius.

Luther was niet een persoon die eenheid bracht, maar verdeeldheid. De EKD verkeert in een lastige positie. Zij wil geen Luther-festival, maar een oecumenische, Europese viering, waarin vrijheid en verbroedering centraal staan. Dat is niet eenvoudig. Luther was niet een persoon die eenheid bracht, maar verdeeldheid. Hij zorgde voor een afscheiding van de katholieke kerk en verspreidde in zijn latere geschriften een fel antisemitisme. De evangelische bisschop Dröge kwam op de avond in Berlijn dan ook niet veel verder dan algemeenheden. Het Lutherjaar als “een mogelijkheid zich op gemeenschappelijkheden te bezinnen”, met “ruimte voor gesprek”.

Duitse taal

Critici vragen zich af of de kerk vandaag nog wel in staat is een verbindende factor te zijn. Hoe groot is de achterban van de kerk eigenlijk? Regine Möbius, afkomstig uit Leipzig, bestempelde de secularisatie in het oosten als “treurige erfenis van de DDR”. Dröge wees in reactie op de bijdrage van de protestantse kerk aan de val van de Muur. Zo speelde de Nicolaikirche in Leipzig een belangrijke rol bij die andere hervorming in Duitsland – de vreedzame revolutie van 1989.

Olaf Zimmermann van de Duitse Kulturrat is optimistisch. Hij is ervan overtuigd dat de culturele kracht van de Reformatie ook vandaag de dag zichtbaar is: in de Duitse taal, in de groei van persoonlijke vrijheid, in het uiten van kritiek op instanties. De Reformatie, aldus Zimmermann, was een culturele gebeurtenis die voor Duitsland en de wereld bepalend was - en dus is het niet meer dan vanzelfsprekend dat de kerk, de overheid en musea en festivals voor de herdenking de handen ineenslaan. Over de focus op Luther is hij pragmatisch: “Het jubileum van de Reformatie moet ook via media worden overgebracht. En

een basisregel voor succesvolle communicatie is dat een persoon meer aanspreekt.”

Tips: Luthersteden in Duitsland

In [Wittenberg](#) staat de slotkerk waar Luther in 1517 zijn stellingen op de deur spijkerde. In [Eisleben](#) is Luthers [geboortehuis](#) te zien, dat sinds 1996 UNESCO-werelderfgoed is. Het voormalig [Augustijnerklooster](#) in Erfurt, waar Luther monnik was, is nu het grootste museum over de Reformatie. Op de [Wartburg](#) bij Eisenach is de kamer te zien waarin Luther de Bijbel vertaalde - en een inktpot naar de duivel zou hebben gesmeten. In [Weimar](#), de stad van de klassieke Duitse schrijvers Goethe en Schiller, staat de [Herderkirche](#), waar Luther vaak preekte. In [Berlijn](#), [Eisenach](#) en [Wittenberg](#) zijn drie grote tentoonstellingen over Luther en de Reformatie.

Tips: boeken over Luther

Historicus Volker Reinhardt bestudeerde de Romeinse akten over Luther. '[Luther Der Ketzer](#)' is een spannende geschiedenis over de grote tegenstanders Luther en paus Leo X. De paus bestreed Luther fel. Luther noemde de paus op zijn beurt "een duivels varken". Bruno Preisendörfer schetst in '[Als unser Deutsch erfunden wurde](#)' Luthers betekenis voor de Duitse taal. Woorden als *Feuertaufe* (vuurdoop), *Selbstverleugnung* (zelfverloochening), uitdrukkingen als *Perlen vor die Säue werfen* (paarlen voor de zwijnen werpen), *Wolf im Schafspelz* (een wolf in schaapskleren): ze komen allemaal van Luther.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/17908/toerismebranche-omarmt-luther>